

KULTURSISTEMA®

**Plataforma pel mapatge, anàlisi i interpretació
dels ecosistemes culturals i creatius**

Ricardo Antón Troyas i Roberto Gómez de la Iglesia

QUÈ ÉS KULTURSISTEMA?

KULTURSISTEMA proposa una matriu (o conjunt de matrius) de categorització pel mapatge, interpretació i anàlisi dels ecosistemes culturals i creatius. Pretén reflectir la seva diversitat quant a sectors i subsectors, esglaons de la cadena de valor, tipologia d'agents que intervenen en aquest àmbit, així com les característiques dels impactes i els retorns fonamentals.

L'objectiu de KULTURSISTEMA és afavorir un apropament el més ric i actualitzat possible cap als ecosistemes culturals i creatius, incloent-hi agents i pràctiques noves, o que emergeixen gràcies a crear tipologies preexistents i que difícilment encaixen en els marcs d'anàlisis convencionals. És un apropament que, a més, assenyalava el caràcter dinàmic i canviant dels sectors culturals i creatius, tant per ells mateixos com gràcies a la multiplicitat de relacions amb altres disciplines i àmbits d'activitat, així com a la influència dels canvis tecnològics, dels marcs institucionals de referència o dels valors socials.

KULTURSISTEMA és una eina eficaç per l'autodiagnòstic de les organitzacions i els professionals del sector, ja que els ajuda a definir quins són els seus àmbits d'actuació prioritària i a contrastar la realitat amb l'àmbit d'activitat desitjat. També té la vocació de ser un instrument per ajudar a orientar les polítiques culturals i/o lligades al desenvolupament de la creativitat en un territori concret, ja que ajuda a conèixer millor l'entorn d'actuació i decidir la visió de l'acció pública.

En definitiva, KULTURSISTEMA resulta útil com a element de referència en la tasca de responsables polítics, equips d'organitzacions culturals, consultors especialitzats en el sector i *policy makers*. KULTURSISTEMA ajuda a definir el rol dels diversos agents en l'ecosistema del qual formen part.

Les eines d'interpretació que ofereix KULTURSISTEMA són coincidents en molts aspectes amb categoritzacions usuals en el sector cultural, com ara la de cercles concèntrics proposada per David Throsby o la classificació de la UNCTAD, però ampliadades per l'equip redactor de l'informe i contrastades alhora amb altres categoritzacions (Agenda 21 de la Cultura, CNAE, DCMS del Govern del Regne Unit, Consell de la Cultura de Xile, etc.), així com amb la categorització que utilitzada pel Govern Basc en el marc de l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent d'Euskadi RIS3.

Malgrat que KULTURSISTEMA ha sorgit en el marc territorial del País Basc, per tal de respondre algunes de les seves conjuntures i especificitats, es tracta d'un instrument extrapolable a altres llocs, sempre amb la necessitat d'una feina d'adaptació i contextualització.

A partir d'aquesta conceptualització, KULTURSISTEMA ha desenvolupat tota una metodologia de mapatge, anàlisi i interpretació d'ecosistemes culturals i creatius que es veu enriquida per la feina en economia creativa de Conexiones Improbables, titular d'aquesta.

COMPOSICIÓ DE KULTURSYSTEMA

1
TIPOLOGIA D'AGENTS
05-09

2
**SECTORS I SUBSECTORS
CULTURALS I CREATIUS**
11-19

3
CADENA DE VALOR
21-25

4
IMPACTES I RETORNS
27-31

5
ENCREUAMENTS I COMBINACIONS
33-39

6
**BIBLIOGRAFIA
DE REFERÈNCIA**
41-43

1

TIPOLOGIA D'AGENTS

A l'anàlisi d'un ecosistema cultural o creatiu li cal una identificació del màxim nombre possible d'agents, amb una major o menor vocació per intervenir en aquesta anàlisi.

KULTURSISTEMA proposa una classificació de persones o grups amb diferents objectius, amb diverses naturaleses jurídiques diverses, models organitzatius, dimensions o tipus d'activitat.

Pel que fa al seu objectiu principal, classifiquem els agents en tres àmbits d'actuació que, malgrat l'èmfasi aplicat en un d'ells, sovint poden solapar-se i interseccionar:

- Àmbit estructural
Espais i plataformes (físiques i virtuals) de creació, producció, exhibició, distribució, conservació i comercialització.
- Àmbit d'impuls
Agents de regulació, foment i impuls dels sectors culturals i creatius.

- Àmbit creatiu
Agents d'acció directa en qualsevol subsector o esglaó de la cadena de valor cultural o creativa.

A més a més, aquests agents poden pertànyer al sector públic, al sector privat-comercial, al sector social o a un emergent quart sector format per organitzacions híbrides que sorgeixen en la intersecció i a l'espai intermedi dels sectors tradicionals.

KULTURSISTEMA suggereix aquesta doble classificació de forma no dogmàtica entenen que, als actuals ecosistemes culturals i creatius, les tipologies van més enllà del corporativisme clàssic o de les tradicionals dicotomies publicoprivades o comercial-social. Cada vegada hi ha més diversitat d'agents, pel que fa a propòsits, models organitzatius o sistemes de finançament. Moltes vegades, des de diferents tipologies, els objectius, estratègies i projectes es comparteixen.

Àmbit estructural

Espais i plataformes (físiques i virtuals) de creació, producció, exhibició, distribució, conservació i comercialització.

- Arxius
- Biblioteques
- Centres culturals
- Centres de producció
- Centres formatius especialitzats
- Cinemes
- *Coworking*
- Espais polivalents
- Estudis i tallers
- Fàbriques de creació
- Galeries d'art
- Llibreries
- *Maker spaces i Hacklabs*
- Museus
- Parcs temàtics i d'oci
- Repositoris i canals de continguts digitals
- Sales de concerts
- Sales de subhastes
- Teatres
- ...

Àmbits d'impuls

Agents de regulació, foment i impuls dels sectors culturals i creatius.

- **Administracions públiques** (departaments, organismes autònoms i entitats públiques empresarials) i **organismes privats**, amb competències i interessos directes o indirectes en la regulació, foment i /o impuls de la cultura, la creació i la creativitat en diversos àmbits i nivells.
- **i**
- **Entitats de representació col·lectiva:** Associacions empresarials / Clústers sectorials / Federacions associatives / Organitzacions sindicals / Societats de gestió de drets de propietat intel·lectual i industrial / ...

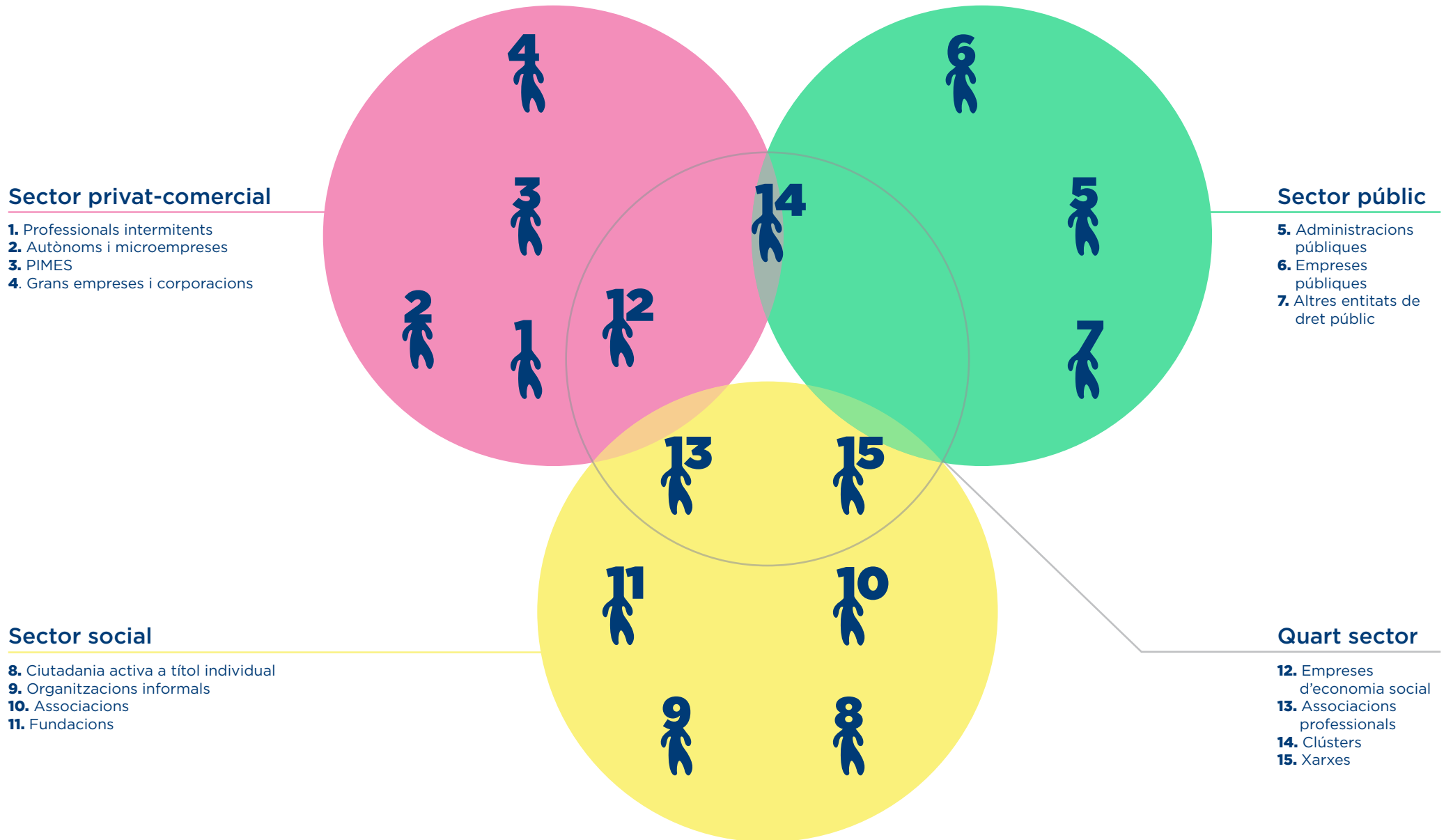

Àmbit creatiu

Agent d'acció directa en qualsevol subsector o esglaó de la cadena de valor cultural o creativa.

Considerem aquí a tot tipus d'agent, individual o col·lectiu, persona física o jurídica, que intervé, des del seu camp d'acció, de manera directa al mercat o en el seu context cultural o creatiu. Serveixen com a exemples il·lustratius un actor, una cantant d'òpera, una companyia circense, una empresa de restauració de patrimoni moble, un col·lectiu de cultura urbana, un estudi de disseny gràfic, una associació promotora d'experiències en cultura gastronòmica, una empresa d'intermediació artística, un mediador cultural, una museòloga, una productora audiovisual, una consultora cultural, una empresa especialitzada en organització d'esdeveniments, un artista visual que treballa en contextos no artístics, una novel·lista, una editorial... És a dir, agents del sector, no necessàriament estructurals ni de foment, amb vocació d'intervenir en ell.

TIPUS D'AGENTS

2

SECTORS I SUBSECTORS CULTURALS I CREATIUS

La cultura i la creació s'entenen aquí com el conjunt d'àrees d'activitat que componen i afecten de manera àmplia l'àmbit cultural. Una realitat complexa, que incorpora aspectes antropològics, sociològics, polítics, jurídicoadministratius, econòmics, productius, etc.

KULTURSYSTEMA proposa una classificació organitzada al voltant de cinc sectors o nivells diferenciats però interrelacionats, als quals hem incorporat un sector d'encreuament, de transversalitat. Aquests sectors es representen mitjançant cercles concèntrics, que atorguen un caràcter més germinal als cercles centrals i més instrumental als exteriors.

0. Transversal.

1. Patrimoni cultural.

2. Arts.

3. Arts aplicades i oficis creatius.

4. Indústries culturals i creatives.

5. Serveis d'articulació i indústries auxiliars.

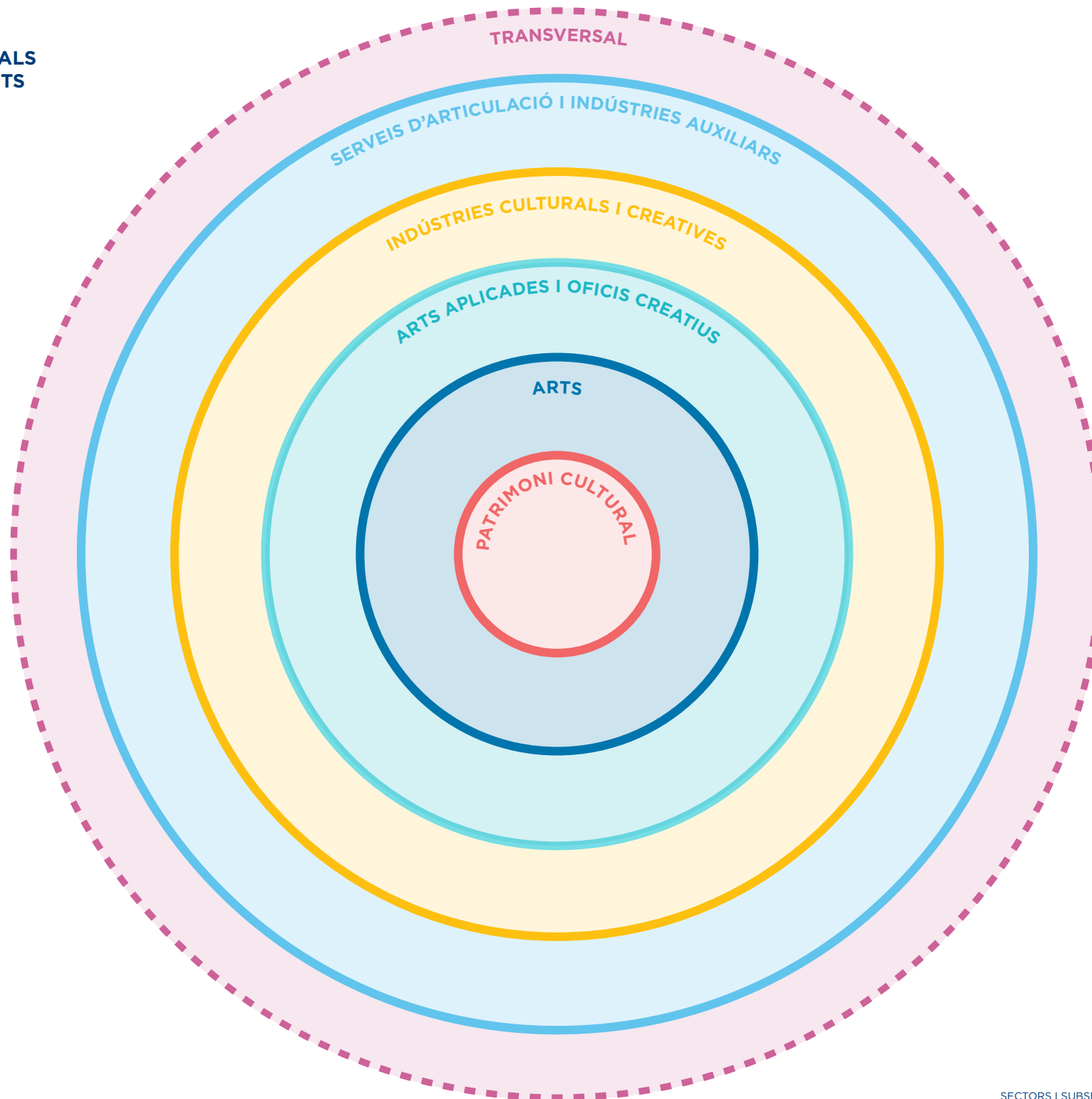
Aquests sectors, exceptuant el Transversal, se subdivideixen a la vegada en diversos subsectors disciplinaris, compostos per una àmplia tipologia d'activitats diferenciades, que apareixen, posteriorment, enumerades amb un caràcter no exhaustiu. Independentment de l'àmbit d'actuació (àmbit estructural, àmbit d'impuls o àmbit creatiu) o del tipus d'agent que sigui, aquests agents poden actuar en qualsevol dels sectors i subsectors.

És important assenyalar, donades les singularitats del sector, que les categories proposades no són pures ni tancades; que sorgeixen nous àmbits d'activitats especialitzades; que hi ha activitats que se situen de manera encreuada entre un o més sectors, i que per tant es produeixen superposicions evidents, i algunes d'elles fins i tot amb els esglaons de la cadena de valor cultural / creativa. A més a més, s'ha decidit deixar fora de focus sectors propers o amb fortes interseccions, com poden ser el patrimoni natural, l'esport o el turisme (exceptuant l'específicament cultural).

**SECTORS CULTURALS
I CREATIUS I ÀMBITS
D'ACTUACIÓ**

Àmbits estructural
**ESP AIS I
PLATAFORMES**
(físiques i virtuals)

Àmbit d'impuls
**AGENTS DE
REGULACIÓ,
FOMENT I IMPULS**

Àmbit creatiu
**AGENTS
D'ACCIÓ DIRECTA**

0. TRANSVERSAL

Avui en dia moltes expressions culturals i creatives s'alimenten, es vinculen o es barregen amb d'altres, però incorporem aquest sector Transversal per assenyalar de manera expressa la quantitat, cada vegada més gran, d'agents que tenen unes pràctiques que són *per se* de naturalesa dialògica o híbrida, ja sigui de forma intracultural -entre diversos sectors o subsectors culturals i creatius sense presència dominant de cap d'ells- o extracultural -desenvolupant encreuaments entre sectors i subsectors culturals i creatius en altres àmbits disciplinaris i de coneixement-

1. PATRIMONI CULTURAL

L'ampli conjunt de béns culturals, tangibles i intangibles, conformadors de la identitat dinàmica d'una comunitat, que representen el seu testimoni i la seva simbologia històrica-cultural, i que una generació hereta i transmet a la següent amb l'objectiu de preservar, continuar i acréixer aquesta herència, concebuda com un substrat cultural per la creació de futurs.

Patrimoni cultural tangible

Moble (artístic, bibliogràfic, mobiliari...) i immoble (monuments, construccions i llocs).

Patrimoni cultural intangible

Format per tradicions i expressions vives, sabers, llengües, celebracions, memòria col·lectiva, cultura tradicional.

Patrimoni cultural-natural

Vestigis arqueològics en el seu context natural, fòssils, terrestres i subaquàtics, altres materials d'opinió científica, així com el paisatge cultural produït en un temps i espai determinat.

Àmbits d'activitat aplicats al patrimoni

Arxivística i biblioteconomia / Arqueologia / Documentació i catalogació / Historiografia / Museografia / Paleontologia / Restauració / ...

2. ARTS

Àmbit des del qual crear, compondre i proposar; treballant amb formes, materials, llenguatges, expressions i relacions diverses, i produint nous significats, relats, representacions, dispositius, espais simbòlics i subjectivitats.

Literatura

Còmic / Assaig / Guió / Novel·la / Poesia / Traducció literària / ...

Música

Clàssica / Coral / Contemporània / Lírica / Popular / ...

Escèniques i en viu

Bertsolaritza i improvisació / Circ / Dansa / Performance / Màgia / Teatre / ...

Plàstiques i visuals

Animació / Creació audiovisual / Dibuix / Escultura / Fotografia / Gravat / Pintura / ...

New Media Art

Art electrònic / Art multimèdia i interactiu / Art i ciència / Cultura de dades / Hardware i software d'experimentació artística / ...

Arts relacionals

Art comportamental / Art comunitari / Artivisme / Pràctiques contextuais / ...

3. ARTS APLICADES I OFICIS CREATIUS

Conjunt d'activitats creatives que apliquen coneixements i tècniques de les arts, en combinació amb altres disciplines tècniques, per tal de produir utilitats de caràcter prioritàriament funcional.

Artesania

Ceràmica / Instruments musicals / Joieria / Fusta / Marroquineria / Textil / Vidre / ...

Disseny

Cultura *maker* / Editorial / Experiències / Gràfic / Il·lustració / Industrial / Jocs i joguines / Moda / Multimèdia / Processos / Producte / Serveis / ...

Arquitectura

Arquitectura efimera / Edificació / Escenografia / Interiorisme / Mobiliari / Paisatgisme / Urbanisme / ...

Gastronomia

Cuina creativa / Cultura alimentària / Experiències gastronòmiques / R+D culinari / ...

4. INDÚSTRIES CULTURALS I CREATIVES

Conjunt d'activitats que donen suport tangible o intangible als continguts i productes culturals i creatius, permetent-ne la seva producció sistematitzada, seriada i la seva distribució massiva (incloent-hi els serveis íntimament lligats a aquesta producció estàndard).

Editorial

Catàlegs / Edicions limitades / Llibre / Premsa i publicacions periòdiques / ...

Musical

Producció musical / Promotores / Segells discogràfics / ...

Audiovisual

Cinema / Doblatge / Ràdio / Tv / Vídeo / ...

Nous mitjans

Continguts digitals / Fabricació digital / *Hardware* i *software* d'entreteniment / *Hardware* i *software* educatiu / Transmèdia / Videojocs / ...

Indústries i serveis de la llengua

Ensenyament de llengües / Tecnologies de la llengua / Terminologia-Lexicografia / Traducció i interpretació / ...

5. SERVEIS D'ARTICULACIÓ I INDÚSTRIES AUXILIARS

Conjunt divers de serveis de formació, acompanyament, suport tècnic, mitjans de producció o altres activitats culturals i creatives especialitzades, sovint de caràcter transversal, dirigides tant als diferents sectors culturals o creatius, com aplicades des de l'àmbit cultural a altres àmbits.

Educació artística i cultural

Formal (sistema reglat d'ensenyament en diferents nivells) / No formal (formació especialitzada fora del sistema reglat).

Mediació cultural

Assistència en sala / Facilitació-Dinamització-Animació / Guia cultural / Mediació artística / Mediació multicultural / Serveis pedagògics / ...

Intermediació artística

Curadoria / Management i representació / Programació / ...

Comunicació

Publicitat / Relacions públiques i amb els mitjans / *Social media* / Gestió de públics i audiències / *Ticketing* / ...

Organització i producció d'esdeveniments

Congressos / Fires / Festivals / ...

Oci i recreació

Activitats de temps lliure / Turisme cultural / ...

Consultoria cultural

Anàlisi-investigació / Assessorament i acompanyament / Creativitat i innovació / Serveis jurídics especialitzats / ...

Gestió cultural

Administració cultural / Disseny i gestió de projectes i organitzacions culturals / Secretaria tècnica / ...

Finançament

Productes financers específics pel sector / Patrocini i mecenatge / Microfinançament i inversió col·lectiva / ...

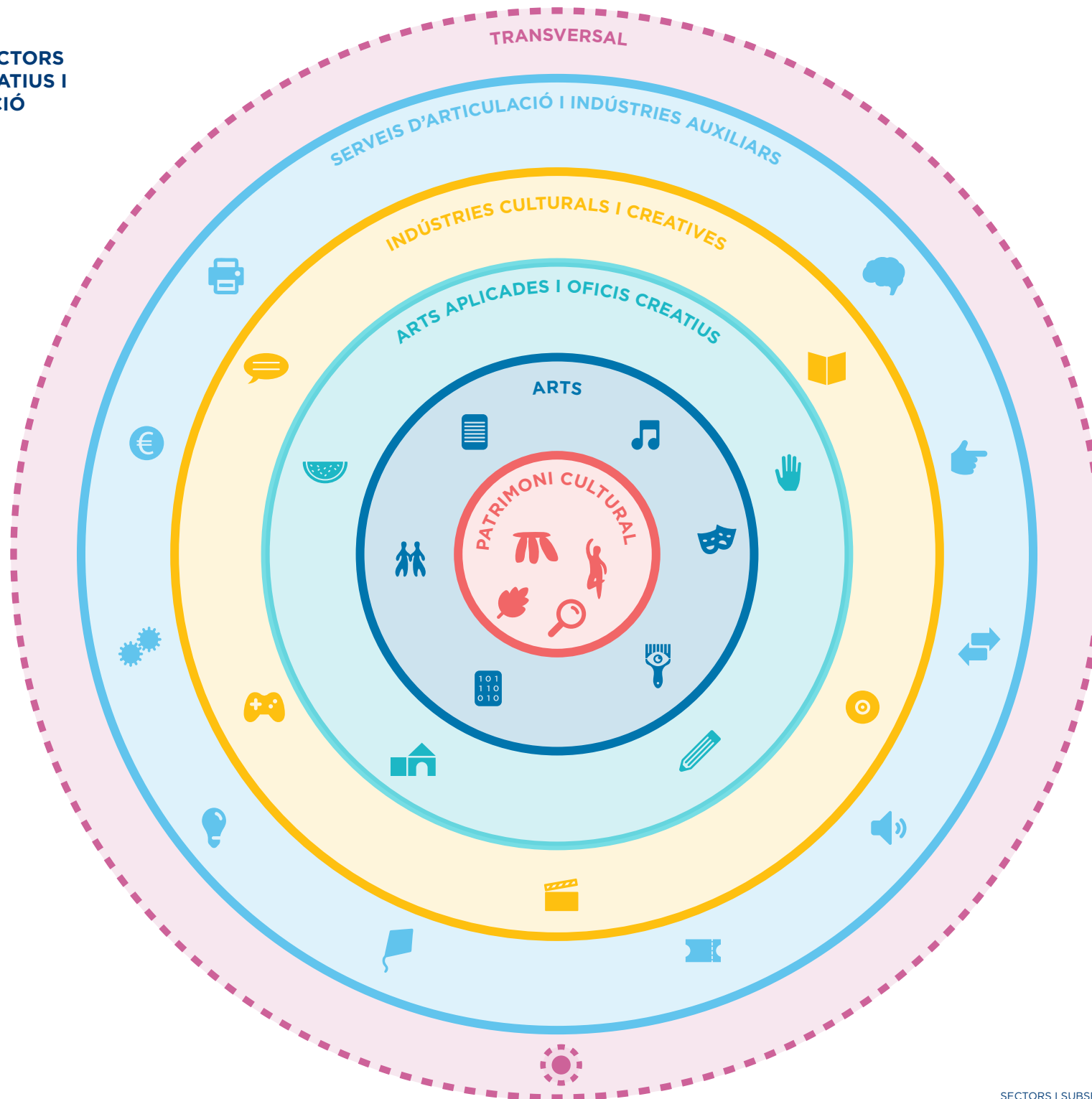
Serveis i mitjans de producció i reproducció

Arts gràfiques / Hardware, software i telecomunicacions / Mecanització i producció industrial / Producció museogràfica / Serveis i equips tècnics / ...

SECTORS I SUBSECTORS CULTURALS I CREATIUS I ÀMBITS D'ACTUACIÓ

**Àmbits estructural
ESP AIS i
PLATAFORMES**
(físiques i virtuals)

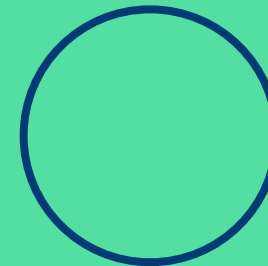
**Àmbit d'impuls
AGENTS DE
REGULACIÓ,
FOMENT I IMPULS**

**Àmbit creatiu
AGENTS
D'ACCIÓ DIRECTA**

3

CADENA DE VALOR

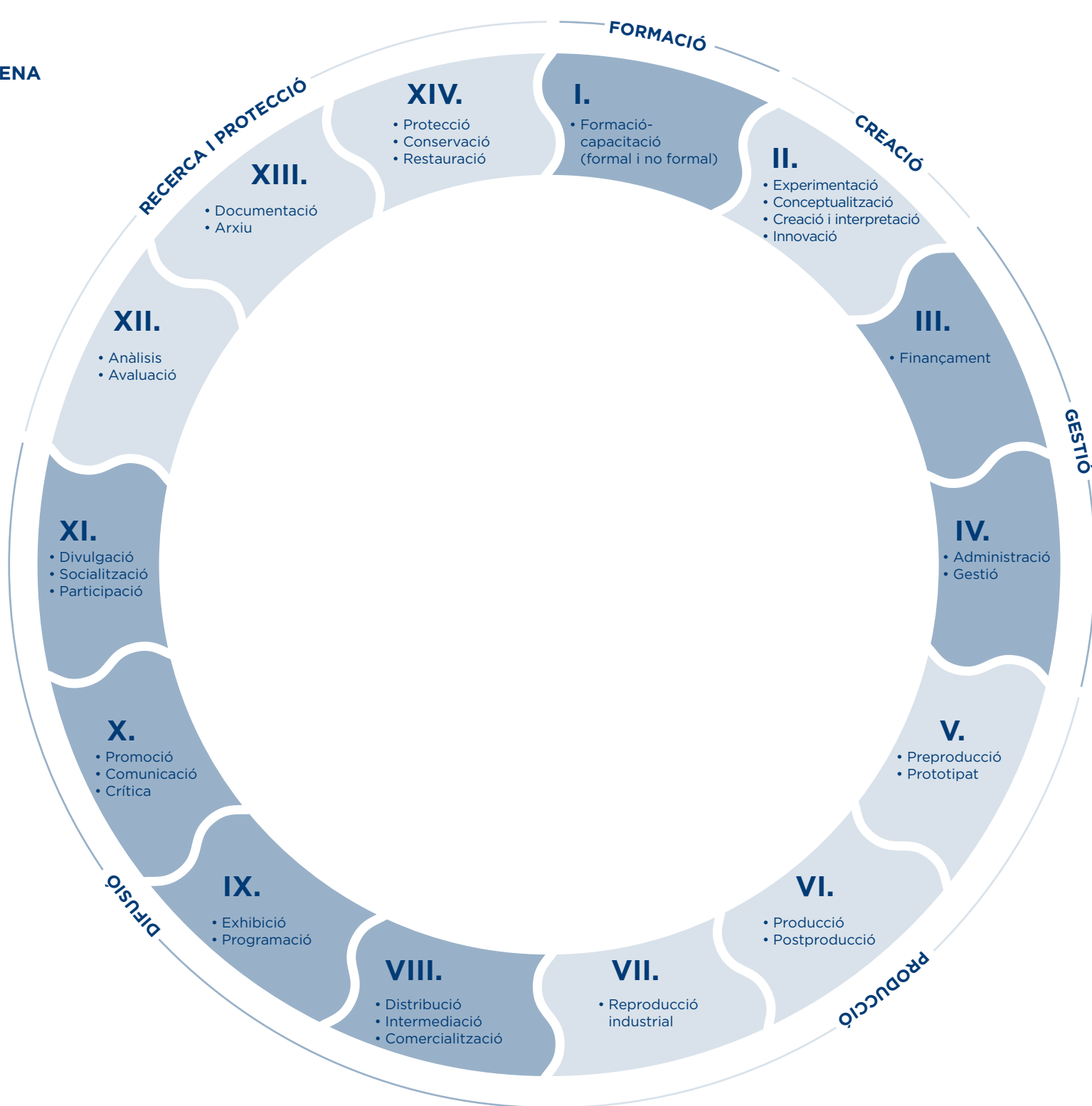
S'entén per cadena de valor al conjunt d'etapes diferenciades d'agregació de valor que, de manera encadenada —no necessàriament consecutiva— permeten representar cíclicament les activitats precises per a un funcionament correcte de la relació entre oferta i demanda. El conjunt d'esglaons està cobert habitualment per més d'un agent.

Analitzar la cadena de valor dels diferents sectors i subsectors culturals i creatius, així com donar a conèixer organitzacions o professionals, resulta de gran utilitat per comprendre els espais no coberts, les ineficiències, les sobrepresències o les oportunitats que ofereix un entorn i que, sovint, són determinants per a la viabilitat de les iniciatives i el desenvolupament del conjunt de l'ecosistema. Aquesta informació és clau perquè les organitzacions, els professionals i els responsables de les polítiques culturals o de foment creatiu puguin definir plans i estratègies contextualitzades adequadament.

Tot i que a nivell intern cada agent desplega la seva pròpia cadena de valor per dur a terme els seus objectius (oferir i desenvolupar processos, productes, serveis, experiències, etc.), a KULTURSYSTEMA atenem a la posició o posicions específiques que cada agent ocupa en la cadena de valor externa. És a dir, busquem que cada agent identifiqui el seu focus d'activitat, on és la seva aportació principal de valor i sentit dins del mercat específic sectorial. Per exemple, malgrat que tots els agents precisen finançament, això no vol dir que es dediquin professionalment al finançament de projectes o organitzacions culturals. Per tant, en aquest esglaó només caldria trobar aquells agents que financen o faciliten l'accés al finançament cultural de tercers.

A KULTURSYSTEMA hem intentat recollir en un únic gràfic els diferents esglaons que formen les diferents cadenes de valor dels diversos sectors i subsectors. A més a més, per tal de ser operatius, a cada esglaó hem agrupat diferents subfases o funcions.

FASES DE LA CADENA DE VALOR

PROTECCIÓ / CONSERVACIÓ / RESTAURACIÓ

Activitats i processos orientats a la permanència, protecció i rescat d'aquelles manifestacions artístiques i culturals originals irremplaçables a fi d'afavorir-ne la identificació, prevenir-ne la degradació, transmetre a generacions actuals i futures el seu significat, així com fomentar-ne l'ús responsable i sostenible.

DOCUMENTACIÓ / ARXIU

Tasques de gestió de la informació per tal de garantir un patrimoni documental així com generar, compartir i socialitzar coneixement de forma ordenada i sistematitzada.

ANÀLISI / AVALUACIÓ

Generació d'eines, índexs i indicadors -i la seva aplicació en estudis de situació i impacte al llarg del temps-, de polítiques, programes, projectes o accions culturals i creatives.

DIVULGACIÓ / SOCIALITZACIÓ / PARTICIPACIÓ

Accions de facilitació orientades a l'accessibilitat, la interacció i la generació de contextos favorables per a les pràctiques culturals i creatives. Són impulsores del coneixement, el diàleg i l'aprenentatge mutu així com de la implicació de la comunitat en la producció cultural com a fet social.

PROMOCIÓ / COMUNICACIÓ / CRÍTICA

Accions orientades a l'escolta activa, a la difusió, posada en valor, persuasió i/o anàlisi crítica de produccions culturals i creatives en la seva relació amb els diferents públics objectiu.

EXHIBICIÓ / PROGRAMACIÓ

Mostra, presentació o exposició davant un públic destinatari final de creacions, produccions o processos creatius, tant si és de manera aïllada o com a part d'un programa d'actuació.

DISTRIBUCIÓ / INTERMEDIACIÓ / COMERCIALIZACIÓ

Accions especialitzades de posada al mercat, mitjançant canals físics o virtuals, d'una oferta de productes, serveis, idees o experiències culturals i creatives, de producció pròpia o aliena.

FORMACIÓ / CAPACITACIÓ (FORMAL I NO FORMAL)

Desenvolupament i transferències a tercers, amb una orientació professional, de coneixements, metodologies, tècniques, llenguatges... al voltant de les arts i de les diverses expressions o pràctiques culturals i creatives, dins el marc del sistema reglat d'ensenyament o en entorns educatius no formals.

EXPERIMENTACIÓ / CONCEPTUALITZACIÓ / CREACIÓ I INTERPRETACIÓ / INNOVACIÓ

Processos d'exploració, desenvolupament, combinacions i contrast d'idees i pràctiques per tal de generar noves creacions o recrear creacions preexistents, generar nou coneixement, noves mirades o noves actituds respecte a un àmbit o expressió de les arts i la cultura o, fent servir aquestes darreres, incidir en els canvis i transformacions en altres àmbits o camps socials.

FINANÇAMENT

Aportació directa, assessorament o mediació especialitzada en la captació o generació de recursos dineraris o no dineraris, destinats al desenvolupament de projectes i/o de l'activitat quotidiana d'una persona física o organització de l'ecosistema cultural i creatiu.

ADMINISTRACIÓ / GESTIÓ

Assessorament, planificació i gestió especialitzada en aspectes estratègics, organitzatius, operatius, administratius, tributaris i/o legals fonamentals per dur a terme l'activitat cultural i creativa.

PREPRODUCCIÓ / PROTOTIPAT

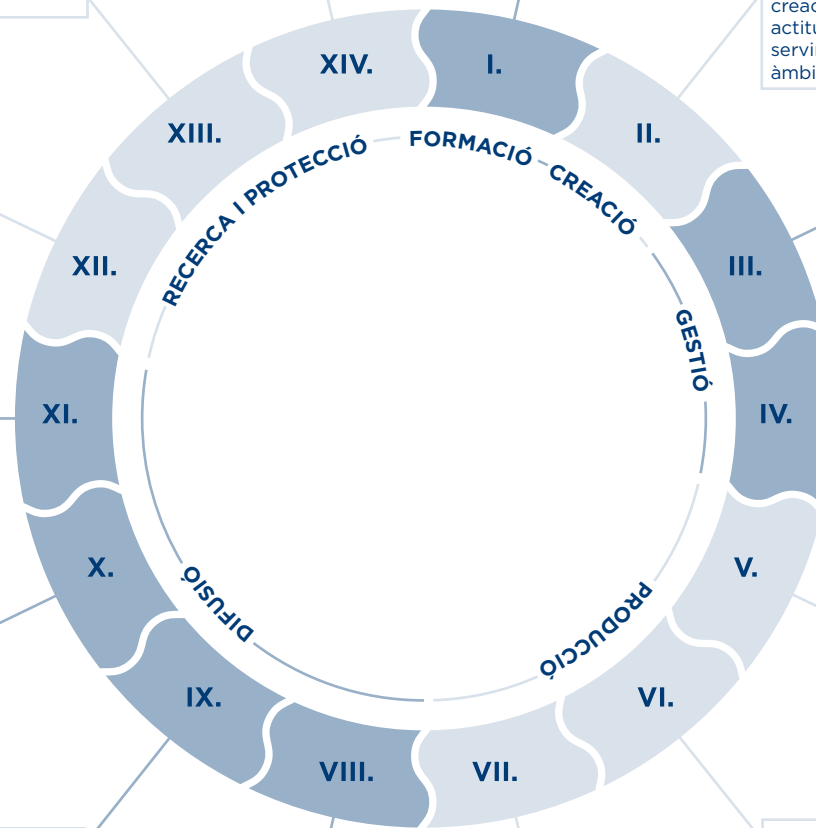
Tasques, aproximacions creatives i processos de preparació previs, necessaris per a la producció, la socialització o la comercialització d'una idea, producte o experiència cultural, incloent-hi els processos d'assaig (prova-error) i diferents sistemes de plasmació física o visual que serveixin per orientar la presa de decisions sobre les següents fases.

PRODUCCIÓ / POSTPRODUCCIÓ

Organització sistematitzada de processos i activitats que permeten convertir prototips o idees formals en coneixement o models de pensament, productes, serveis o experiències culturals, de manera prèvia a la seva distribució, comunicació, socialització o comercialització, així com la posterior assistència tècnica, actualització i seguiment.

REPRODUCCIÓ INDUSTRIAL

Processos de producció seriada, física o digital, d'una creació artística, cultural o creativa, per a la seva distribució massiva i optimització escalable de variables de tipus econòmic i/o d'accés.

4

IMPACTES I RETORNS

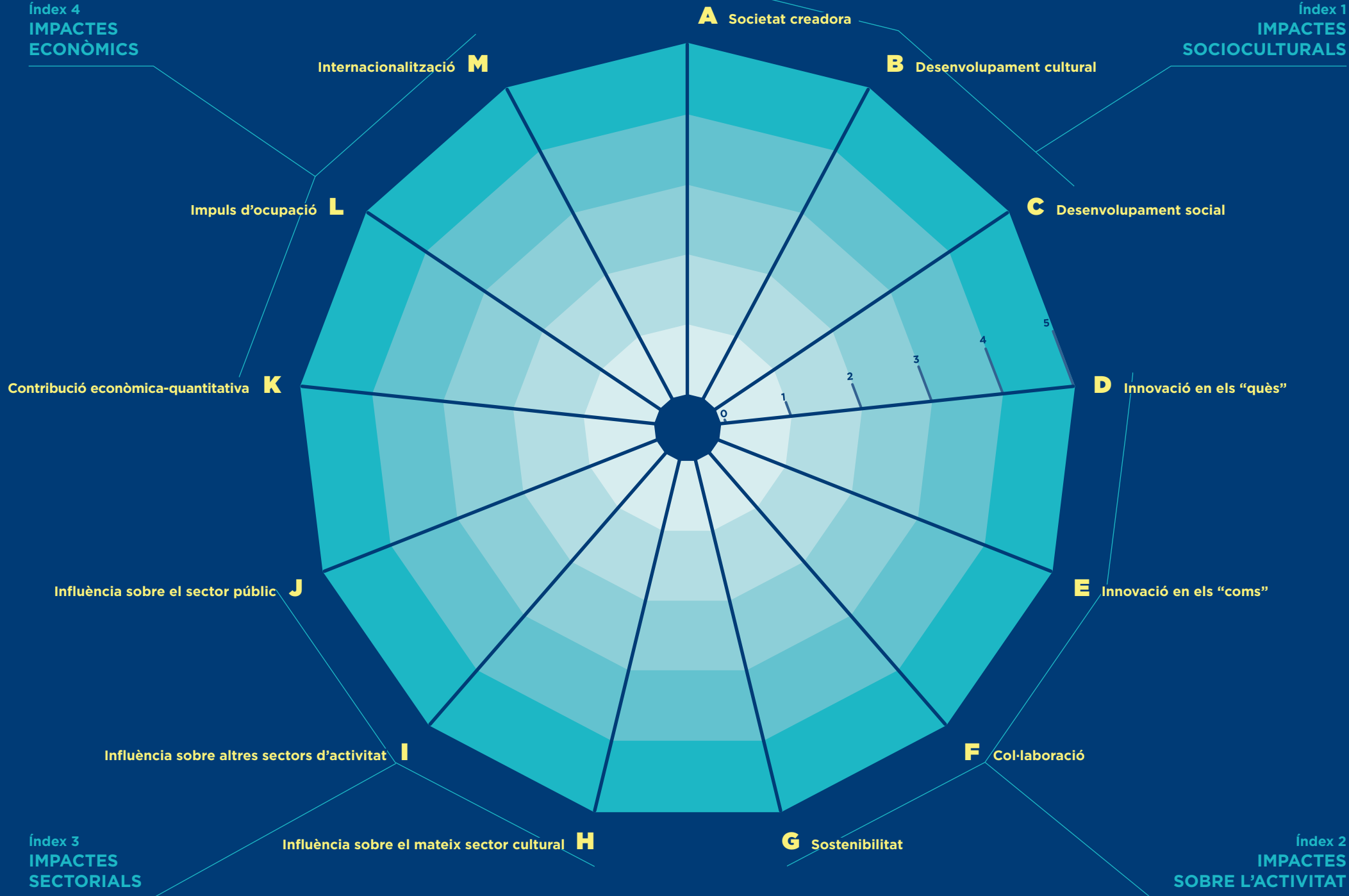
S'entén per impactes i retorns l'expressió dels efectes, canvis o resultats, derivats de la implementació d'un determinat pla, programa, projecte, servei o acció, sobre un grup social, un àmbit determinat o sobre el mateix procés, organització i/o agents implicats.

Aquestes conseqüències i relacions causa-efecte a curt, mitjà i llarg termini, poden ser de diversa tipologia, com per exemple: retorns interns o externs; específics o globals; planejats o no previstos; positius, negatius o neutres; directes o indirectes. I atenen també a la seva quantitat, qualitat i extensió.

Conscients de l'existència d'indicadors d'avaluació de polítiques, d'índexs que mesuren la creativitat i la potencialitat sectorial pel desenvolupament territorial o de sistemes de quantificació de l'impacte d'una acció cultural a l'economia local -per esmentar només uns quants exemples-, des de KULTURSYSTEMA, de manera complementària, s'ha desenvolupat una proposta per l'autodiagnòstic -amb caràcter més reflexiu i advocatiu que d'anàlisi quantitativa-, formada per una bateria de quatre índexs i tretze dimensions de referència.

Índex 4
IMPACTES
ECONÒMICS

Índex 1
IMPACTES
SOCIOCULTURALS

Índex 1. IMPACTES SOCIOCULTURALS

Els efectes produïts en el context, sobre el territori, les persones, els seus sistemes socials i els reptes als quals fer front en comú.

- A Societat creadora**
Foment, a títol individual i col·lectiu, de la creació i la creativitat, del pensament crític i de la producció de nous relats, imaginaris i subjectivitats.
- B Desenvolupament cultural**
Impuls de la democràcia i la democratització cultural. Desenvolupament de la cultura com a dret. Accés a la producció i al gaudi cultural. Creació i qualificació de públics.
- C Desenvolupament social**
Afavorir la cohesió social i emprendre reptes relacionats amb educació, integració, vida saludable, medi ambient, oci...

Índex 2. IMPACTES SOBRE L'ACTIVITAT

Els efectes en relació amb la pròpia activitat, incloent-hi tant el contingut com el mode en el qual es desenvolupa.

- D Innovació en els "quès"**
Creació de noves idees i continguts. Generació d'una oferta innovadora i diferencial d'activitats, productes, serveis i experiències culturals.
- E Innovació en els "coms"**
Desenvolupament i/o aplicació de nous sistemes, metodologies i eines de relació, governança, creació, producció, distribució o propietat.
- F Col·laboració**
Foment d'espais i pràctiques col·laboratives. Participació en projectes i processos col·lectius. Articulació a través d'associacions, xarxes i aliances.
- G Sostenibilitat**
Aplicació de criteris i mesures relacionades amb la cura del medi, l'ús conscient de recursos i la minimització de l'impacte ecològic.

Índex 3. IMPACTES SECTORIALS

Els efectes col·laterals produïts sobre el mateix sector cultural, sobre altres àmbits socials, productius i sobre el sector públic.

- H Influència sobre el mateix sector cultural**
Dinamització i capacitat tractora per: dimensió, referencialitat i relacions, capacitat innovadora, obertura de mercats, potencial industrialitzador...
- I Influència sobre altres sectors d'activitat**
Foment del diàleg, cooperació, transferència i hibridació intersectorial i les relacions transdisciplinàries.
- J Influència sobre el sector públic**
Contribució al desenvolupament i avaluació de polítiques públiques i de nous plans i mesures. Evolució dels estàndards i procediments de govern obert.

Índex 4. IMPACTES ECONÒMICS

Els efectes relacionats amb la generació i distribució de riquesa, l'ocupació o la internacionalització de l'activitat.

- K Contribució econòmica-quantitativa**
Producció de beneficis directes o indirectes (externalitats positives). Distribució de capitals. Volum de facturació, aportació al PIB i retorns fiscals.
- L Impuls d'ocupació**
Generació i/o manteniment de feina directa o indirecta. Condicions de feina i mesures d'igualtat, inclusió, conciliació, desenvolupament personal...
- M Internacionalització**
Presència a mercats o comerç exterior. Participació en xarxes, circuits o projectes internacionals.

5

ENCREUAMENTS I COMBINACIONS

Una part cada vegada més gran de la potència i el valor de l'ecosistema cultural i creatiu es troba a: la redefinició i reposicionament dels agents preexistents; l'aparició de nous agents, amb una diversitat dels quals de tipologia, àmbits d'activitat o formes de socialització del coneixement que va més enllà de les convencions habituals; i les possibilitats que sorgeixin fenòmens emergents que ens ofereix la seva combinatòria.

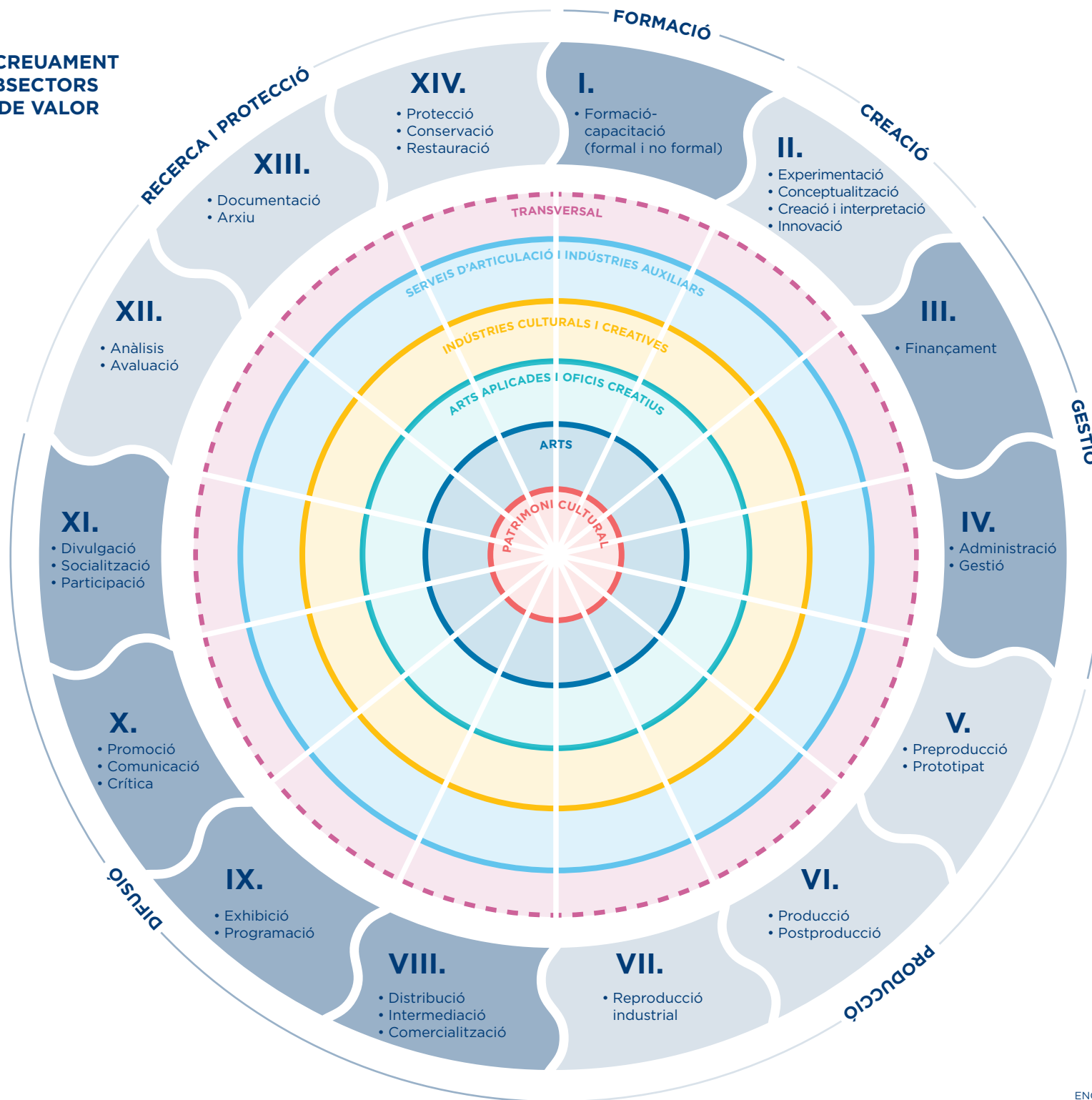
Per això KULTURSYSTEMA, a més de les matrius que serveixen per analitzar de manera separada cadascun dels aspectes rellevants, proposa tres matrius complementàries (que encreuen les dades) que ajuden a fer una interpretació més complexa i afinada, i a descobrir i parar atenció sobre peculiaritats, potencialitats i oportunitats, en el camp d'actuació de cada agent o d'un territori.

- **Matriu per l'encreuament de sectors i subsectors amb la cadena de valor.** Permet observar on posa el focus una organització -i on no- o quina és la distribució, en un territori, dels vetes d'actuació dels seus agents culturals i creatius i, en conseqüència, quins espais no estan coberts i quins estan sobrerrepresentats.
- **Matriu per l'encreuament de tipologies d'agents amb la cadena de valor.** Permet veure si hi ha una tendència determinada en un àmbit territorial concret respecte al tipus de valor afegit que aporten al mercat i a la societat els diferents agents creatius, segons la seva naturalesa formal.
- **Matriu per l'encreuament de tipologia d'agents amb sectors i subsectors.** Presenta una fotografia de quins camps d'actuació artística, cultural o creativa condicionen, o venen condicionats, pel tipus d'agent analitzat segons la seva naturalesa formal.

MATRIU PER L'ENCREUAMENT DE SECTORS I SUBSECTORS AMB LA CADENA DE VALOR

**Àmbits estructural
ESPACIS I
PLATAFORMES**
(físiques i virtuals)

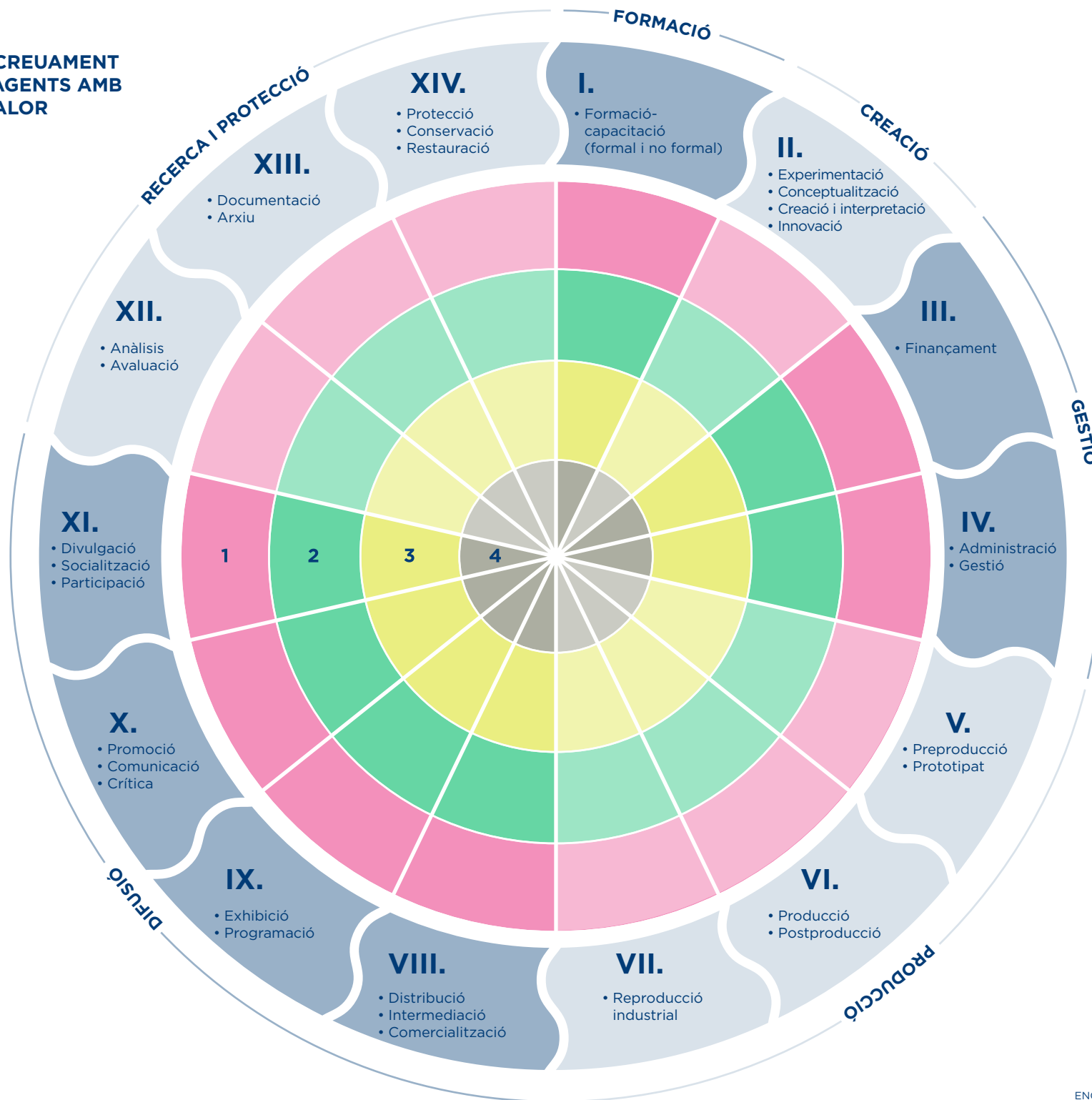

**Àmbit d'impuls
AGENTS DE
REGULACIÓ,
FOMENT I IMPULS**

**Àmbit creatiu
AGENTS
D'ACCIÓ DIRECTA**

MATRIU PER L'ENCREUAMENT DE TIPOLOGIA D'AGENTS AMB LA CADENA DE VALOR

- 1** Sector privat-comercial
- 2** Sector públic
- 3** Sector social
- 4** Quart sector

MATRIU PER L'ENCREUAMENT DE TIPOLOGIA D'AGENTS AMB SECTORS I SUBSECTORS

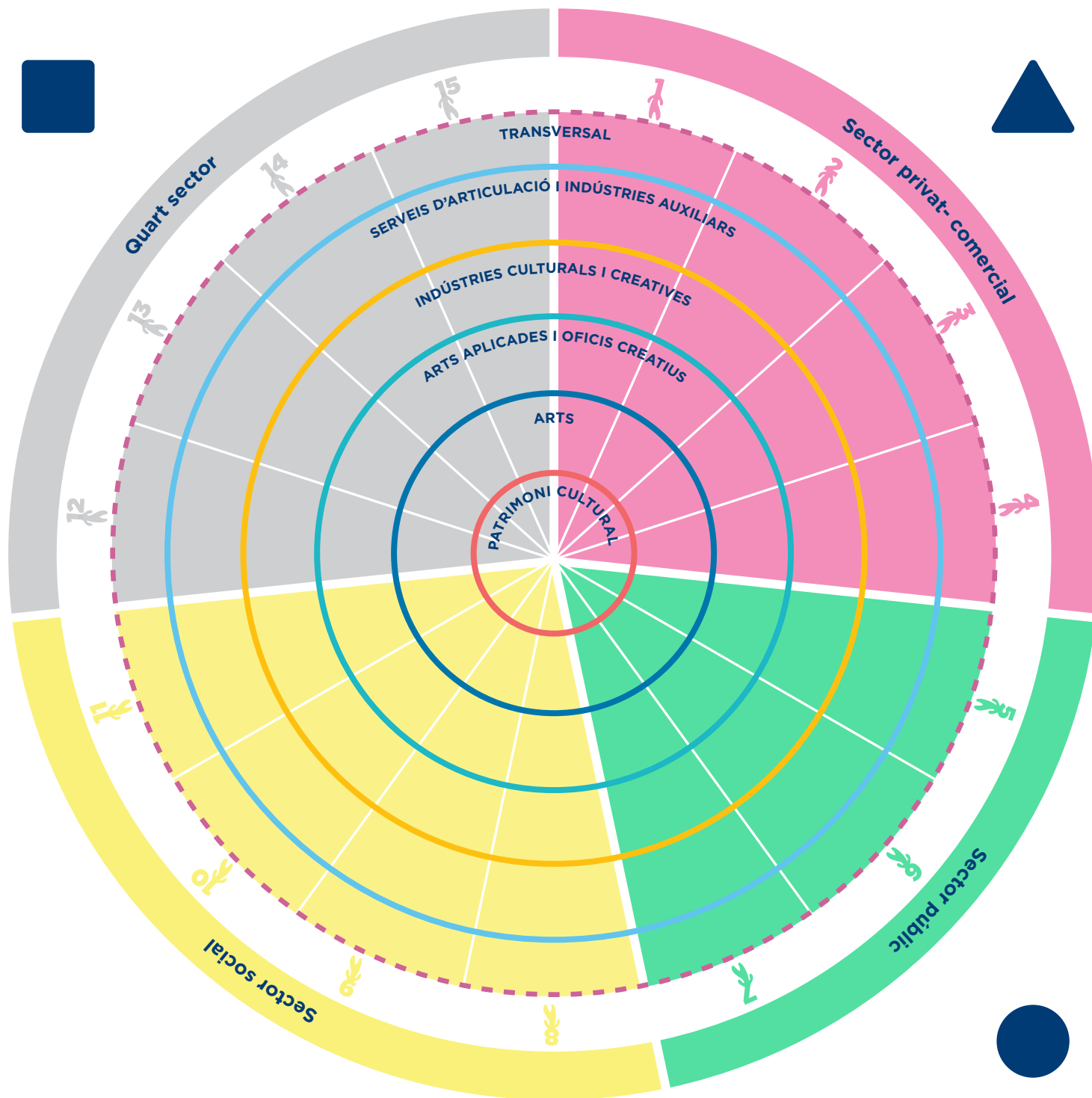

 Àmbit estructural
 ESPAI I PLATAFORMES
 (físiques i virtuals)

 Àmbit d'impuls
 AGENTS DE REGULACIÓ,
 FOMENT I IMPULS

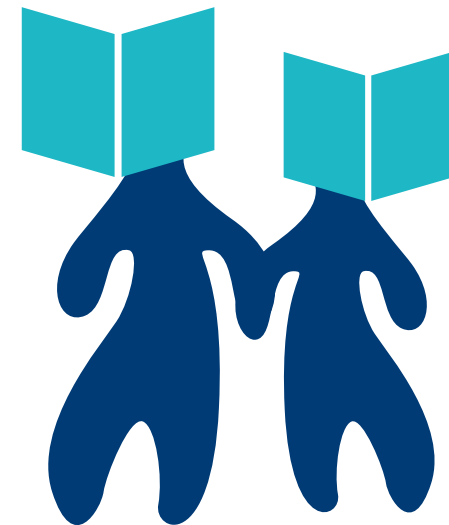
 Àmbit creatiu
 AGENTS D'ACCIÓ DIRECTA

1. Professionals intermitents
2. Autònoms i microempreses
3. PIMES
4. Grans empreses i corporacions
5. Administracions públiques
6. Empreses públiques
7. Altres entitats de dret públic
8. Ciutadania activa a títol individual
9. Organitzacions informals
10. Associacions
11. Fundacions
12. Empreses de l'Economia Social
13. Associacions professionals
14. Clústers
15. Xarxes

6

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Aspillaga Fariña, Alejandra i altres, *Mapeo de las industrias creativas en Chile, caracterización y dimensionamiento*, Ed. Consejo Nacional de la Cultura y las Artes de Chile, Santiago de Chile, 2014.
http://cid.uchile.cl/images/stories/docs/mapeo_industrias_creativas.pdf

Benavente, José Miguel i Grazzi, Matteo, *Políticas Públicas para la Creatividad y la Innovación. Impulsando la economía naranja en América Latina y el Caribe*, Ed. Banco Interamericano de Desarrollo, Washington, 2017.
https://mail.google.com/mail/u/0/#search/kultursistema_2ªedición+revisada/QgrcJHsNkdhhkwtkcCFRXXGMnjZSFkxRNCv

BOP Consulting, *Mapping the Creative industries: a toolkit*, Ed. British Council, Londres, 2010.
<https://drive.google.com/file/d/0B8wtUgINuDMWUW12NW9pQ1U0b00/view>

Castro Higuera, Antonio, *Las industrias culturales y creativas y su índice de potencialidad*, Ed. Comunicación Social, Salamanca, 2017.
<http://www.comunicacionsocial.es/catalogo/colecciones/contextos/las-industrias-culturales-y-creativas-y-su-indice-de-potencialidad>

Chapain, Caroline i altres, *Creative clusters and innovation*, Ed. NESTA, Londres, 2010.
https://www.nesta.org.uk/sites/default/files/creative_clusters_and_innovation.pdf

Codis CNAE d'activitats econòmiques.
<http://www.codigoscnae.es/todosloscodigoscnae>

ColaBoraBora, *Ecosistema I+C+i*, Bilbao, 2016.
<https://www.colaborabora.org/2016/08/26/ecosistema-ici/>

De Voldere, Isabelle (Coordinadora) i altres, *Mapping the creative value chains. A study on the economy of culture in the digital age*. European Commission DG Education and Culture, Luxembourg, 2017.
<https://www.culturepartnership.eu/en/article/mapping-the-creative-value-chains>

Fundación ILAM, *Los diversos patrimonios*, San José, 2006.
<http://www.ilam.org/index.php/es/programas/ilam-patrimonio/los-diversos-patrimonios>

Gobierno Vasco, *Prioridades estratégicas de especialización inteligente RIS3 para Euskadi*, Vitòria-Gasteiz, 2014.
https://www.irekia.euskadi.eus/uploads/attachments/4633/prioridades_estrategicas201404_ris3_gobierno_vasco.pdf?1400573225

Gómez de la Iglesia, Roberto, *Gestión creativa: ciudades y organizaciones creativas*, en *Manual Atalaya. Apoyo a la gestión cultural*, Ed. Universidad de Cádiz, Cádiz, 2014.
<http://atalayagestioncultural.es/capitulo/herramientas/gestion-creativa-ciudades-organizaciones-creativas>

Gómez de la Iglesia, Roberto i Pérez Martín, Miguel Ángel, *El técnico en Actividades Socioculturales*, Ed. Xabide, Vitòria-Gasteiz, 1992.

Heerad, Sabeti i 4th Sector Network Concept Working Group, *The emerging Fourth Sector*, Ed. The Aspen Institute, Washington, DC, 2009.
<https://www.aspeninstitute.org/publications/emerging-fourth-sector-executive-summary/>

Howkins, John, *The Creative Economy. How People Make Money from Ideas*, Ed. Penguin Books, 2002.
<http://www.johnhowkins.com/wordpress/>

KEA, Media Group i MKW, *The economy of the Culture in Europe*, Bruselas, 2006. http://ec.europa.eu/culture/library/studies/cultural-economy_en.pdf

Kind, Sonja i Meier zu Köcker, Gerd, *Developing Successful Creative & Cultural Clusters*, Ed. Projektzukunft, Berlin, 2012.
http://www.berlin.de/projektzukunft/fileadmin/user_upload/pdf/studien/Report_Impact_Assessment_2013-web.pdf

Pratt, Andy C., *The Cultural Industries Production System: A Case Study of Employment Change in Britain, 1984-91* (Environmental and Planning A, Vol 29: 1953-1974), Ed. Pion, Londres, 1997.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1018.3510&rep=rep1&type=pdf>

Ratzenböck, Veronika i altres, *An analysis of the economic potential of the creative industries in Vienna*, Ed. City of Vienna, Viena, 2004.
<http://www.culturenet.cz/en/cultural-policy/analysis-of-the-economical-potential-of-the-creative-industries-in-vienna/kp:165/>

VV.AA., *Agenda 21 de la Cultura*, (document sorgit del Fòrum de Ciutats i Governos Locals Units - CGLU, per l'elaboració de polítiques culturals locals), Ed. CGLU, Barcelona, 2015.
http://www.agenda21culture.net/images/a21c/nueva-A21C/C21A/C21_015_spa.pdf

VV.AA., *Análisis de la cadena de valor y propuestas de política cultural*, Ed. Observatorio Vasco de la Cultura_Govern Basc, Vitòria-Gasteiz, 2015.
<http://www.kultura.ejgv.euskadi.eus/informacion/analisis-de-la-cadena-de-valor-y-propuestas-de-politica-cultural-2015/r46-19803/es/>

VV.AA., *Creative Economy Report. Special edition*, Ed. UNDP i UNESCO, París, 2013.
<http://www.unesco.org/culture/pdf/creative-economy-report-2013.pdf>

VV.AA., *Creative Industries in Estonia, Latvia and Lithuania*, Ed. Ministeri de Cultura d'Estònia, Tallinn, 2010.
http://www.looveesti.ee/wp-content/uploads/2016/01/CI_ELL_A4_kahepoolne_coated1.pdf

VV.AA., *Economía Creativa*, Ed. UNCTAD (Conferència de les Nacions Unides sobre Comerç i Desenvolupament), Ginebra, 2010.
http://unctad.org/es/Docs/ditctab20103_sp.pdf

VV.AA., *Estudio sobre el Ecosistema Cultural de Puerto Rico*, Ed. Comissió pel Desenvolupament Cultural de Puerto Rico, San Juan, 2015.
<https://es.scribd.com/doc/267486776/CODECU-Estudio-sobre-el-ecosistema-cultural>

VV.AA., *Guía para la evaluación de las políticas culturales locales*, Ed. Federación Española de Municipios y Provincias, Madrid, 2009.
<http://documentos.femp.es/files/120-18-CampoFichero/Evaluacionpol%C3%ADticas.pdf>

VV.AA., *La especialización inteligente en las industrias culturales y creativas*, Jornada Martes de Innobasque, Donostia-San Sebastià, 2016.
<http://www.innobasque.eus/es/article/880/la-especializacion-inteligente-en-las-industrias-culturales-y-creativas>

VV.AA., *Manifiesto Mutare, Cultura y Transformación Social*, Fundación Carulla, Barcelona 2018.
<https://mutare.cat>

K RR S K N

INNOVATION IN CULTURE
CULTURE OF INNOVATION
INNOVACIÓN EN CULTURA
CULTURA DE LA INNOVACIÓN

KARRASKAN.ORG

KULTURISTEMA és un projecte desenvolupat des de l'associació professional KARRASKAN, dedicada al foment de la innovació en cultura i la cultura d'innovació. Ha estat desenvolupada per Roberto Gómez de la Iglesia, de Conexiones Improbables, i Ricardo Antón Troyas, de ColaBoraBora; amb la col·laboració d'Iranzu Guijarro Plaza en la coordinació de la tasca del mapatge en la primera edició i en la revisió de la segona; i de Nerea Márquez Txarramendieta de ojobuey.com en la resolució gràfica. A més a més, diferents associats de KARRASKAN i altres agents culturals i institucionals que han participat en l'enriquiment de referències i en el contrast obert de continguts en presentacions i tallers pràctics.

Pel desenvolupament de KULTURISTEMA en les seves diferents fases, KARRASKAN ha rebut el suport de diverses institucions públiques, a través dels seus ministeris, departaments o àrees de cultura com són: el Govern d'Espanya, el Govern Basc, les Diputacions Forals d'Àlaba, Biscaia i Guipúscoa i l'Ajuntament de Getxo.

Primera edició: juliol 2017
Segona edició revisada: maig 2019
Segona edició revisada i ampliada: març 2020

Han donat suport a la conceptualització de KULTURISTEMA:

CONEXIONES improbables®

Kultursistema és una marca registrada propietat de Conexiones improbables.

Aquest manual es troba sota llicència Creative Commons by-sa. Reconeixement - Compartir Igual (by-sa), una llicència que permet la lliure utilització i modificació de l'obra, citant els seus autors originals i situant el resultat derivat sota la mateixa llicència.

KULTURSYSTEMA®
by conexiones improbables

